

גיליון שבועי מכית "אהבת תורה" לאהבה

גיליון 41 | פרשת תזריע-מצורע תש"פ | כימי שישי ושבת חוזרים: מדרש צו ע"ב - עד דף צט ע"א
◆ בימים אלו משננים שוב את הדפים החודשיים: מדרש פט ע"ב - עד דף צט ע"א, לקראת הבחינה ביום ראשון הבעל"ט! ◆

לחנימא ברמיזא

רמזים, ציצים ופרחים, המעטרים את הלימוד השבועי

מתני': "אמר רבי יהושע, שמעתי... ואין לי לפרש".
בספר "אוצר הידיעות" (ה"ד פ"ח, אישים) כתב ביאור נאה לדברי רבי יהושע ש"אין לי לפרש", על פי מה שאיתא בירושלמי מסכת יבמות (פ"א), שכאשר ראה רבי דוסא בן הרכינס את רבי יהושע בן חנניה, "קרא עליו: 'את מי יורה דעה'. זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה". ולפי זה שפיר יש לומר, שרבי יהושע שמע בעת ההיא הלכה זו, והיות שהוא היה תינוק קטן לא הצליח להבין את פשרה, ולכן אמר שאין לו איך לפרשה...
◆◆◆

"מכאן אמרו חכמים, יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לטפשים. שנאמר: 'אוייל מחריש - חכם יחשב'".
דף צט ע"א

בענין מעלת השתיקה נצטט מדברי הקדמונים, מה שכתבו בחשיבות ענין זה.

- "אורחות צדיקים" [שער השתיקה] -

"השתיקה מהדברים - אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה' (אבות פ"א מ"ז). וכן אמר שלמה המלך ע"ה (משלי י"ח): 'גם אויל מחריש חכם יחשב'. ואמר החכם: כשאני מדבר, הוא [=הדיבור] מושל בי, כי אם אני מדבר אל האדם שאינו הגון, אותו הדיבור מושל בי ומצריכני להיכנע לפניו ולבקש ממנו מחילה, וכשאני מדבר - אני מושל מלאמרו ומלהסתירו... גם השתיקה היא גדר גדול ליראת שמים, כי אי אפשר להיות יראת שמים בלב המרבה דברים".

- "כד הקמח" [רשות ז] -

"מניעת הדבור תורה על הדעת, שהרי עד שלא דיבר האדם הדבור בידו, לפיכך חייב שישקלנו תחלה במאזני שכלו ואחר כך יוציאנו במשקל, וכיון שדיבר, הרי הוא כמי שזרק האבן שאין בידו להשיבה. ועל כן יחבחו החכמים מדת השתיקה... ואמרו (פסחים פ"ט): 'יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לטפשים'. ומרוב גודל מעלת מדת השתיקה אמר שלמה: 'גם אויל מחריש חכם יחשב'. ואמרו חכמי המוסר, אם הדבור כסף, השתיקה זהב...".

- "מנורת המאור" [פרק יח] -

"כל המרבה בשתיקה יקרא חכם, ואף על פי שהוא טפש, שנאמר: 'גם אויל מחריש חכם יחשב', וכתב: 'מי יתן החרש תחרישון ותהי לכם לחכמה'. וכל המרבה דברים יקרא טפש - אף על פי שהוא חכם, שנאמר: 'רבו דברים לא יחדל פשע'. ושינונו במסכת אבות: 'כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה'... וכל מי שאינו מרבה דברים - סימן שהוא מזרע טהור, דתניא שתיקוּתא מייחוסותא".

לחידוּדא

חידושים וחידודים על הלימוד השבועי

למי יפה יותר מידת השתיקה - לחכמים או לטפשים!?

איתא בגמ' (צט ע"א): "מכאן אמרו חכמים, יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לטפשים. שנאמר: 'אוייל מחריש - חכם יחשב'".

והנה, בתלמוד ירושלמי בפירוק מובאת מימרא דומה, ז"ל (פסחים ה, ט): "תני רבי חייא: יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לטפשים. וכן שלמה אמר: 'גם אויל מחריש חכם יחשב', ואין צריך לומר: חכם מחריש".

ובספר "בינה לעיתים" (הלק' עת לחשות', דרוש ראשון של תועלת השתיקה) מביא את קושייתו של מוהר"י בן תיב"ה ז"ל: "עין יעקב" על הירושלמי שם, "דמאמרו תחילה: 'קל וחומר לטפשים', יראה שהוא מבואר וצודק יותר בטיפשים מבחכמים; ומאמרו בסוף: 'ואין צריך לומר חכם מחריש', משמע שהוא יותר מבורר וצודק בחכמים מטיפשים". ומביא, שמוהר"י בן חביב תירץ על כך, שישנה נפקא מינה בין 'יפה שתיקה', 'לחכם יחשב'. אולם, 'כבר הרגיש הוא בעצמו דוחק הלשון, דקאמר: וכן שלמה אמר' וכו'.

וה'בינה לעיתים' עצמו מתרץ באופן אחר, ז"ל: "וליי אפטר, כי הוא מהמבואר שאין דיבורי כל האנשים שיום בנושאים, כי כל אחד ידבר כמה שמתעסק, בענין פרטי מיוחד אליו לפי מלאכתו; שהחכם ידבר בעניני חכמה ודעת, והטיפש ההמוני ידבר במילי דעלמא ודברי הבאי. ואין ספק, שיותר יצדק בדיבורו מי שהוא בעל מלאכת אותו הדיבור, מזולתו שאינו מעניינו ולא נטה מטבעו אליו. ועתה אמר ר' חייא, כי אפילו החכמים המדברים תמיד בדברי חכמה, תהיה אצלם השתיקה יפה מאוד, שישתקו מלדבר בדברי חכמתם, כפי הזמן והסיבה המחייבת כן, עם היות החכמה היא מלאכתם הפרטית; וכל שכן לטיפשים, שתאות להם השתיקה מדבר חכמה, שאין להם מבוא בה. וכן תמצא ממש לשלמה ע"ה, ששמר סדר זה עצמו, ללמוד קל וחומר על שתיקה למי שאינו שייך באותו הדבר ממי שהוא בעל אותה מלאכה. כי אמר: 'גם אויל מחריש' - שרצה לומר במלת 'גם', שאפילו אויל, כשיחריש וישתק מדברי הבאי - שהם עסקי דבריו בידו, יחשב לחכם, ואין צריך לומר לחכם מחריש מדברי בטלה, אלא שאין זה מענין החכם וטבעו.

ואם כן, יש כל כך צורך והכרח בשתיקה זו, כי לא בלבד תצדק בדברים הפחיתים והרעים, אלא אפילו בדברים הטובים והמעולים תאות, כפי מה שיגרום העת והזמן.

והוא מה שאמר דוד ע"ה: "נאלמתי דומיה החשיתי מטוב" - מצאתי כל כך תועלת בשתיקה, עד שנדבקתי בה בדרך כלל לכל הדברים, ונשתתקתי ונאלמתי, לא מבעיא מלדבר במילי דעלמא הרעים, אשר להם דומיה תהילה מטבעם, אלא גם "החשיתי מטוב" - ממה שהוא טוב ונאות, כפי מה שיצטרך. ונמשך על די השתיקה הזו, ש"כאבי נעכר" - הכאב והצער והצרה הבאה אלי לסיבת הדיבור, הוא "נעכר" - כלה ואבד, שאני ניצול ממנו בעבור השתיקה; מה שהוא להפך כשאני מרגיל לשוני לדבר, כי אני גורם רעה לעצמי ולזולתי. וזהו: "חם לבי בקרבי, בהגיגי תבער אש" - כשאני מדבר בלשוני, כי ממנה תוצאות הקטטות והמריבות, ובערה בה אש המלחמה, מנפש ועד בשר תכלה וכל רעות שבעולם באות בסיבתה". עכ"ל, ודפח"ח.

חודש אייר מסוגל ומוכשר להשגות התורה יותר משאר חדשים!

הנה, מנהגן של ישראל - תורה היא, ובודאי מה שנהגו הצדיקים הקדמונים, רימזו במעשיהם סודות גדולים ונוראים. וצריכים אנו להבין מנהגן שנהגו בימי קדם, שאחר כלות ימי חג הפסח, או אחר חג הסוכות, היו לומדים הלכה תוספות ומחדשין בו חידושין דאורייתא. ובודאי לא היה כונתם לעשות להם שם ולבנות מגדל בתוכו לאמר: 'אני גדול בתורה ומפולפל בהלכה', רק כונתם היה לשם שמים.

... ובשבוע ג' של הספירה מתחיל ראש חדש אייר, והצירוף של חדש אייר הוא דעת, שהצירוף שלו הוא (ירמיה ט, כג) 'תהלל המתהלל השכל וידוע' וכו'. ושם מ'ה' הוא דעת, ומי שהוא חכם ומבין מדעתו יוכל לידע, שגם הצירוף של ראש חדש מרחשון יורה על הדעת. לכן נהגו אנשי קדמוני זמנינו ללמוד בראש חודש אייר ובראש חודש מרחשון הלכה תוספות, מפני שביום טוב נתגלו קדושות עליונות על הכנסת ישראל שהן בינה ודעת, וצירוף של ראש חודש אייר וראש חודש מרחשון מורים על הדעת, ונתכשרו חדשים אלו להשיג דעת התורה יותר מבשאר חדשים. והיה זאת להם לאות, אם נתוסף להם דעת יותר, ומחדשין חידושין דאורייתא יותר מבשאר חדשים - אז ידעו שהשיגו בהחג הקדושות העליונות.

לספר סיפור שבועי נמעלות התורה, אהבתה ושקידתה

סייג לחכמה – שתיקה

השבוע למדנו בגמרא (פסחים צט, א): "מכאן אמרו חכמים, יפה שתיקה לחכמים, קל וחומר לטפשים. שנאמר (משלי יז, כח): 'אָיִל מַחְרִישׁ – חָכֵם יִקְשֹׁב...' (ראה מה שהרחבנו בזה במדורים הקודמים). וכבר היו שאמרו, שכוונה עמוקה יש בזה, ש"שתיקה יפה – לחכמים", היינו שמסוגלת השתיקה – להפוך לת"ח גדול בתורה, וכפי שרמז גם במאמר חז"ל בפרקי אבות: "סייג לחכמה – שתיקה"...

בענין הלז יובא סיפור מופלא שאירע עם רבי חיים חזקיהו מדיני זצוק"ל – בעל ה"שי חמד", אשר אודות להתאזרותו המופלאה בשתיקה ובלימת פיו בשעת מריבה, זכה להגיע למדרגותיו והשגותיו הנעלות בתורה, כפי שהעיד על עצמו.

היה זה בהיותו אברך צעיר לימים, בעת שלמד במעין 'כולל' בביתו של אחד מנגידי העיירה, שהחזיק על חשבונו קבוצה מובחרת של אברכים תלמידי חכמים. בימים ההם עדיין לא התברך בכשרונותיו מיוחדים, אך התייחד בהתמדתו המרובה ושקידתו היתרה, ועשה חיל בלימודיו.

והנה, באחד הימים החלו בני העיר לרנן על רבי חיים חזקיהו ועל יראתו, כאשר שמועות שונות ומגונות התפרסמו אודותיו. לא זו אף זו, באחת הימים קמה המשרתת הערביה המנקה את מקום לימודם של האברכים מדי יום לפנות בוקר, והחלה לצעוק עליו לעיני כל חבריו הלומדים כשהיא מוציאה עליו לעז ושם רע, בהאשימה אותו במעשים אשר לא ייעשו רח"ל.

הדבר התפרסם חיש מהר בין יהודי המקום, אשר חלקם התאספו סביבו ועד מהר החלו לחרפו לגדפו ולבזותו, עד שלא היה יכול לסבול את הבזיונות העצומים והבושה האיזומה שהיו מנת חלקו, וברח מן המקום.

רק אדם אחד היה שלא האמין לעלילה המרה שהעלילה עליו המשרתת הנכריה. היה זה מורו ורבו שעמד בראש

קבוצת הלומדים, אשר בהכירו את נפש תלמידו ידע גם ידע גיוני קדושתו וטוהר אורחותיו של רבי חיים חזקיהו. בשל כך קם הרב ופיטר לאלתר את המשרתת המרשעת מעבודתה, על אשר הסכינה לעשות כן לתלמידו היקר.

כעבור תקופה הגיעה יום אחד המשרתת המעלילה אל רבי חיים חזקיהו, והחלה להתחנן לפניו שיואל למחול לה על העוול הנורא שגרמה לו, כשהיא מבטיחה לטהר את שמו ולצאת בהכרזה ברבים שאך עלילה טפלה טפלה עליו, וכי הוא זך ונקי כשלג טהור.

"למה אפוא שמת עלי עלילות דברים שכלאו?" הטיח בפניה רבי חיים חזקיהו בצער רב. נשברה המשרתת ואמרה, כי היא נשכרה לשם כך על ידי יהודי אחד, שאף שילם לה טבין ותקילין כדי שתעשה מעשה זה. "אלא שעתה, משנגמרו המעות שנתן לי, והרי הרב פטרני מעבודתי, כך שאין לי במה להתפרנס, אני מוכנה להתבזות ברבים ולחזור בי מדברי, ולומר שאיש רע מעללים זה שלחני לבזותך לעין-כל, כדי שהרב יואיל להחזירני לעבודתי". אמרה.

התברר, כי בין בני החבורה היה אברך אחד שקנאה קשה כשאלו פעפעה בקרבו כלפי רבי חיים חזקיהו, ומתוך קנאה בא לידי שנאה עזה, עד שבעקבותיה רקם עלילה שפלה שכזו כנגדו.

התלבטות מרה החלה להשתולל בלבו של רבי חיים חזקיהו. מצד אחד יש לו כאן הזדמנות פז לנקות את שמו הטוב ולשוב ולהלבין את עצמו לעיני כל הקהל. אך מצד שני, עלול לצאת מכך חילול ה' איום ונורא, כאשר יתברר שאברך מבין בני החבורה – הוא זה שעומד מאחורי עלילה נבזית זו, ולאברך עצמו יגרם עלבון קשה ומר. לאחר מחשבה ממושכת החליט רבי חיים חזקיהו בגבורה רבה להתעטף בשתיקה ולהשתיק את הענין, למרות שעל ידי כך הוא

עלול להשאר מנודה ומבוזה, כאשר השם-הרע ימשיך ללוותו לאורך ימים. פנה רבי חיים חזקיהו אל המשרתת ואמר לה: "אני מסכים לפנות לרב ולבקשו שימנה אותך מחדש לתפקידך, כך שפרנסתך לא תקופח. אבל, אני מזהיר ומתרה בך שלא תהיני לספר לאיש את מתת-היד שקיבלת מאותו אברך וכי הוא זה שעומד מאחורי העלילה.

בספרו פעם מעשה נורא זה לאחד מבאי ביתו, הפטיר רבי חיים חזקיהו ואמר: "באותה שעה שקיבלתי החלטה קשה זו שאף עלולה היתה לסכן את כל עתידי בעולם התורה, הרגשתי במוחש במעיינות החכמה שהחלו לנובע בקרבי בצורה אדירה, תמורת הנזק החמור שעלול הייתי לספוג מכך, ומאז זכיתי לסייעתא דשמיא עצומה בתלמודי, והיא היא שהביאתני עד הלום, וכל זאת בכוחה של אותה שתיקה!" ---

בשולי הדברים יצוין, כי למרות גודל מעלת השתיקה, ידועים דברות קדשו של כ"ק מרן מהר"ש ז"ע על האמור בפרשתן (מצורע) שפגעת טהרתו צריך המצורע להביא שתי צפורים – אחת שוחטים ואחת נשאת בחיים. וביאר מרן ז"ע את פשר הבאת הצפור החיה, שכשם שהצפור השחטה באה לכפר על דיבורים אסורים, כך באה הצפור החיה לכפר על דיבורי מצוה שהיו צריכים להיאמר ולא נאמרו... [כך אמר מרן ז"ע באסיפת הרבנים הכללית – נגד המסכילים מהרסי הדת – שהתקיימה בעיר לעמבערג, כאשר אחד מגדולי ישראל – התעטף בשתיקה ולא השמיע את קולו, ומרן ז"ע בקש ממנו שישא את דבריו, באמרו: "הלא 'עת לחשות ועת לדבר', וכעת היא ה'עת לדבר'!", ובהקשר לכך אמר לו את הד"ת דלעיל].

בהקשר לכך נצטט סיפור נורא שאירע אצל כ"ק מרן מהר"ש ז"ע, כפי המסופר בספר 'חיד בדורו' (בשם ספר 'אוצר ישראל השלם'):

פעם הגיע אל כ"ק מרן ז"ע יהודי עם בנו, בחור מבוגר תלמיד חכם וירא"ש שהפסיק לפתע לדבר וכבר חלפו כמה שנים, במהלך פקדו את מרפאותיהם של גדולי הרופאים ולא הצליחו להעלות לו ארוכה. קרא מרן את הקוויטל והורה למשמש בקודש שיזמן את חברי בית הדין דמתא. בבואם, הושיב מרן את הדיינים והורה להם שיגידו לו "מותר לך" שלוש פעמים. אבל הבחור עדיין לא הצליח לדבר, ואז אמר מרן: "אוי, רואה אני שעלי לתת ידי עליך ולברכך", והניח ידיו הקדושות על ראשו ובירכו ומיד נפתח מעיין שיחו ללא מגבלה.

אזי, כאשר סברו שייצאו וילכו לביתם, פנה מרן אל הבחור ואמר: "עתה, לאחר שנגאלת מיסורי האילמות, אבקשך לספר את סיפורך". פתח הלה וסיפר, כי מאז שנות שחרותו היתה לו חברותא קרובה עם צורב בעל כשרון וירא שמים, יחדי למדו ואיש את רעהו יעזרו בעבודת ה'. כה גדולה היתה האהבה ביניהם, עד שלא אחת היו קובעים מגוריהם כמה שבועות איש במעון רעהו, כי לא יכלו להיפרד זה מזה...

ויהי היום, תחת אחד השיחים, נדהם לשמוע מפי חברו דברי מינות רח"ל, וברוב בהלה החל לצעוק עליו ולגעור בו שייסיח דעתו מהבלי כפידה, אך ללא הועיל. לתומו חשב, כי אך מקרה הוא ולמחרת היום ישוב חברו לאומץ אמונתו האיתנה. אך גם בימים הבאים שמע שהוא סח דברי מינות ממש, וכמובן שהחל לפשפש אחריו ולתהות על קנקנו, ובהיותו אצלו בביתו גילה שמונחים אצלו ספרים חיצוניים. אזי הבין כי לא יוכל לשנות את חברו, אך ידע גם כי לא יאה מסוגל להסיע מלבו את האהבה הגדולה לחברו, על אחת כמה וכמה שלא יוכל להיות עמו במריבה. ברוב מצוקתו, נָדַד נָדַד על דעת רבים שלא ידבר עם איש בעולם מטוב ועד רע. רק כאשר גזר על עצמו שתיקה מוחלטת, חש עצמו מוגן ובטוח, כי לא ייצאו מפיו דברי מינות וממילא גם לא יעניינו אותו ולא יטה אוזן לשומעם. חלפו כמה שנים והוא התרחק מאותו חבר, וביקש להתיר נדו, אך אז גילה שהוא איבד את כושר הדיבור לגמרי רח"ל.

שמע מרן מהר"ש ז"ע את סיפורו המבהיל והפטיר: "וואס מען מעג רעדן, דארף מען רעדן. און וואס מען דארף נישט רעדן, טאר מען נישט רעדן" (= מה שמותר לדבר, יש לדבר. ומה שאין צורך לדבר, אסור לדבר) ---

